

ΑΡΧΑΙΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ Γ' ΛΥΚΕΙΟΥ
ΟΜΑΔΑΣ ΠΡΟΣΑΝΑΤΟΛΙΣΜΟΥ ΑΝΘΡΩΠΙΣΤΙΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
3-5-2019

ΔΙΔΑΓΜΕΝΟ ΚΕΙΜΕΝΟ
ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗΣ, ΗΘΙΚΑ ΝΙΚΟΜΑΧΕΙΑ, Β 6, 9-13

A. ΚΕΙΜΕΝΟ

Εἰ δὴ πᾶσα ἐπιστήμη οὕτω τὸ ἔργον εὖ ἐπιτελεῖ, πρὸς τὸ μέσον βλέπουσα καὶ εἰς τοῦτο ἄγουσα τὰ ἔργα (ὅθεν εἰώθασιν ἐπιλέγειν τοῖς εὖ ἔχουσιν ἔργοις ὅτι οὐτ' ἀφελεῖν ἔστιν οὔτε προσθεῖναι, ὡς τῆς μὲν ὑπερβολῆς καὶ τα τῆς ἐλλείψεως φθειρούσης τὸ εὖ, τῆς δὲ μεσότητος σωζούσης, οἱ δ' ἀγαθοὶ τεχνῖται, ὡς λέγομεν, πρὸς τοῦτο βλέποντες ἐργάζονται), ἢ δ' ἀρετὴ πάσης τέχνης ἀκριβεστέρα καὶ ἀμείνων ἔστιν ὥσπερ καὶ ἡ φύσις, τοῦ μέσου ἂν εἴη στοχαστικὴ. Λέγω δὲ τὴν ἠθικὴν· αὕτη γὰρ ἔστι περὶ πάθη καὶ πράξεις, ἐν δὲ τούτοις ἔστιν ὑπερβολὴ καὶ ἔλλειψις καὶ τὸ μέσον.

Οἷον καὶ φοβηθῆναι καὶ θαρρῆσαι καὶ ἐπιθυμῆσαι καὶ ὀργισθῆναι καὶ ἐλεῆσαι καὶ ὄλως ἡσθῆναι καὶ λυπηθῆναι ἔστι καὶ μᾶλλον καὶ ἥττον, καὶ ἀμφοτέρωθεν οὐκ εὖ· τὸ δ' ὅτε δεῖ καὶ ἐφ' οἷς καὶ πρὸς οὓς καὶ οὗ ἔνεκα καὶ ὡς δεῖ, μέσον τε καὶ ἄριστον, ὅπερ ἔστι τῆς ἀρετῆς. Ὅμοίως δὲ καὶ περὶ τὰς πράξεις ἔστιν ὑπερβολὴ καὶ ἔλλειψις καὶ τὸ μέσον. Ἡ δ' ἀρετὴ περὶ πάθη καὶ πράξεις ἔστιν, ἐν οἷς ἢ μὲν ὑπερβολὴ ἀμαρτάνεται καὶ ψέγεται καὶ ἡ ἔλλειψις, τὸ δὲ μέσον ἐπαινεῖται καὶ κατορθοῦται· ταῦτα δ' ἄμφω τῆς ἀρετῆς. Μεσότης τις ἄρα ἔστιν ἡ ἀρετὴ, στοχαστικὴ γε οὖσα τοῦ μέσου.

B. ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

1) α. Με βάση το νόημα των κειμένων που σας δίνονται να γράψετε δίπλα σε καθεμιά από τις παρακάτω προτάσεις τη λέξη **Σωστό**, αν είναι σωστή, ή τη λέξη **Λάθος**, αν είναι λανθασμένη.

i. Η φύση είναι κατώτερη από την αρετή.

ii. Η λέξη «ἐπιστήμη» σημαίνει τέχνη.

iii. Όλα τα είδη της αρετής πρέπει να στοχεύουν στη μεσότητα.

iv. Ο έπαινος μιας πράξης από την κοινωνία δεν αποδεικνύει απαραίτητα ότι η αρετή κατακτήθηκε.

v. Η αρετή συνδέεται με την ακρότητα ως προς το περιεχόμενό της.

(Μονάδες 5)

β. «Οὕτω δὴ πᾶς ἐπιστήμων τὴν ὑπερβολὴν μὲν καὶ τὴν ἔλλειψιν φεύγει, τὸ δὲ μέσον ζητεῖ καὶ τοῦθ' αἰρεῖται, μέσον δὲ οὐ τὸ τοῦ πράγματος ἀλλὰ τὸ πρὸς ἡμᾶς.»: πώς

σύμφωνα με το παραπάνω απόσπασμα περιγράφεται η διαδικασία κατάκτησης της μεσότητας από τον ειδικό;

(Μονάδες 5)

2) Με ποιον συλλογισμό ο Αριστοτέλης στο **πρώτο κείμενο** προσπαθεί να αποδείξει ότι η αρετή έχει ως στόχο τη μεσότητα; Να σχολιάσετε τη μορφή και το ύφος του.

(Μονάδες 10)

3) Πώς φαίνεται η κοινωνική διάσταση της αρετής απ'όσα λέει ο Αριστοτέλης στο **δεύτερο κείμενο**; Συμφωνούν οι απόψεις του με αυτές του Πλάτωνα ως προς το σημείο αυτό;

(Μονάδες 10)

4) Να συσχετίσετε την άποψη του Αριστοτέλη για τον τρόπο κατάκτησης της αρετής όπως παρουσιάζεται στο παρακάτω απόσπασμα των Πολιτικών με τις αντίστοιχες απόψεις του στο **δεύτερο κείμενο** των Ηθικών Νικομαχείων που σας δόθηκε.

Γιατί όπως ο άνθρωπος είναι το ανώτερο από όλα τα όντα όταν φτάνει στην τελειότητά του, έτσι όταν σπάζει τη σχέση του με τον νόμο και τη δικαιοσύνη γίνεται το χειρότερο από όλα. Δεν υπάρχει πιο ανυπόφορο και πιο ολέθριο πράγμα από την αδικία που διαθέτει όπλα. Ο άνθρωπος, από την άλλη, γεννιέται εφοδιασμένος από τη φύση με όπλα για να υπηρετήσει τη φρόνηση και την αρετή, που όμως μπορεί να τα χρησιμοποιήσει εξ ολοκλήρου και για αντίθετους σκοπούς. Γι' αυτό ο δίχως αρετή άνθρωπος είναι από όλα τα όντα το πιο ανόσιο και το πιο άγριο, το χειρότερο από όλα στις ερωτικές απολαύσεις και στις απολαύσεις του φαγητού. Η δικαιοσύνη είναι στοιχείο συστατικό της πόλης· είναι αυτό που συγκρατεί την τάξη στην πολιτική κοινωνία.

Αριστοτέλης, Πολιτικά, Α2, 15-16

(Μονάδες 10)

5) α. Να επιλέξετε τη **σωστή** απάντηση για καθεμιά από τις παρακάτω προτάσεις που σας δίνονται:

i. Ο Δημόκριτος θεωρούσε:

- α. ότι είναι υπόθεση της ψυχής η ευδαιμονία και η κακοδαιμονία
- β. ότι δαίμων για τον άνθρωπο δεν είναι παρά ο χαρακτήρας του
- γ. η ευδαιμονία είναι ενέργεια της ψυχής

ii. Το επιθυμητικόν μέρος της ψυχής σχετίζεται:

- α. με τη διατροφή και την αύξηση του ανθρώπινου οργανισμού
- β. με τις ηθικές αρετές
- γ. με τις διανοητικές αρετές

iii. Στην τελευταία περίοδο της φιλοσοφικής δραστηριότητας του Αριστοτέλη δεν ανήκει το έργο:

- α. Μετά τά φυσικά
- β. Πολιτικά
- γ. Περί τά ζῶα ιστορία

iv. Ο Αριστοτέλης ήταν φίλος με τον:

- α. Ξενοκράτη
- β. Ερμία
- γ. Ηρακλείδη

v. Ο Αριστοτέλης είχε δάσκαλο:

- α. τον Εύδοξο από την Κνίδα
- β. τον Θεόφραστο
- γ. τον Σπεύσιππο

(Μονάδες 5)

β. Να γράψετε δίπλα σε καθεμιά από τις παρακάτω προτάσεις τη λέξη **Σωστό**, αν είναι σωστή, ή τη λέξη **Λάθος**, αν είναι λανθασμένη:

- i. Ο Αριστοτέλης δίδαξε στο Λύκειο κατά τη δεύτερη περίοδο της διαμονής του στην Αθήνα.
- ii. Ο Αριστοτέλης παρακολουθούσε με συνέπεια όλα τα μαθήματα του Πλάτωνα.
- iii. Για τον Αριστοτέλη η ευδαιμονία είναι μια κατάσταση που σχετίζεται με την αρετή.
- iv. Το 335 π.Χ. εγκατεστημένος στη Μακεδονία ο Αριστοτέλης αναλαμβάνει την αγωγή του Αλέξανδρου.
- v. Ο Αριστοτέλης επηρεάστηκε από τον πατέρα του ως προς την φιλοσοφική του ιδιοσυγκρασία.

(Μονάδες 5)

6) α. Για καθεμιά από τις ακόλουθες λέξεις να γράψετε στη νέα ελληνική ένα ομόρριζο ουσιαστικό και ένα ομόρριζο επίθετο: **έπιτελεί, σωζούσης.**

(Μονάδες 4)

β. Να βρείτε στο πρώτο κείμενο λέξεις ετυμολογικά συγγενείς με τις παρακάτω: **εθιμοτυπία, εξαιρετικός, θεμελιώδης, αναβλητικός, τοκετός, πένθιμος.**

(Μονάδες 6)

ΚΑΛΗ ΕΠΙΤΥΧΙΑ!!!

ΤΑ ΘΕΜΑΤΑ ΕΠΙΜΕΛΗΘΗΚΑΝ ΟΙ ΚΑΘΗΓΗΤΕΣ:

ΒΑΣΙΛΕΙΑΔΟΥ ΕΛΙΣΑΒΕΤ

ΠΑΠΠΑΣ ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ

ΣΚΑΡΛΑΤΟΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ

ΕΞΕΤΑΖΟΜΕΝΟ ΜΑΘΗΜΑ: ΑΡΧΑΙΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ Γ' ΛΥΚΕΙΟΥ
ΤΟΜΕΑΣ ΑΝΘΡΩΠΙΣΤΙΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
3 – 5 – 2019

2. ΑΔΙΔΑΚΤΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

ΘΟΥΚΥΔΙΔΟΥ ΙΣΤΟΡΙΑΙ, 2.65. 6-9

Το "κύκνειο άσμα" του Περικλή

Το απόσπασμα αναφέρεται στην πολιτική του Περικλή σκιαγραφώντας την προσωπικότητα του σε αντίθεση με εκείνη των πολιτικών του αντιπάλων κατά τον Πελοποννησιακό πόλεμο.

καὶ ἐπειδὴ ἀπέθανεν, ἐπὶ πλέον ἔτι ἐγνώσθη ἢ πρόνοια αὐτοῦ ἢ ἐς τὸν πόλεμον. ὁ μὲν γὰρ ἡσυχάζοντάς τε καὶ τὸ ναυτικὸν θεραπεύοντας καὶ ἀρχὴν μὴ ἐπικτωμένους ἐν τῷ πολέμῳ μηδὲ τῇ πόλει κινδυνεύοντας ἔφη περιέσεσθαι· οἱ δὲ ταῦτά τε πάντα ἐς τοῦναντίον ἔπραξαν καὶ ἄλλα ἔξω τοῦ πολέμου δοκοῦντα εἶναι κατὰ τὰς ἰδίας φιλοτιμίας καὶ ἴδια κέρδη κακῶς ἐς τε σφᾶς αὐτοὺς καὶ τοὺς συμμαχοὺς ἐπολίτευσαν, ἃ κατορθούμενα μὲν τοῖς ἰδιώταις τιμὴ καὶ ὠφελία μᾶλλον ἦν, σφαλέντα δὲ τῇ πόλει ἐς τὸν πόλεμον βλάβη καθίστατο. αἴτιον δ' ἦν ὅτι ἐκεῖνος μὲν δυνατὸς ὦν τῷ τε ἀξιωματι καὶ τῇ γνώμῃ χρημάτων τε διαφανῶς ἀδωρότατος γενόμενος κατεῖχε τὸ πλῆθος ἐλευθέρως, καὶ οὐκ ἤγετο μᾶλλον ὑπ' αὐτοῦ ἢ αὐτὸς ἤγε, διὰ τὸ μὴ κτώμενος ἐξ οὐ προσηκόντων τὴν δύναμιν πρὸς ἡδονήν τι λέγειν, ἀλλ' ἔχων ἐπ' ἀξιώσει καὶ πρὸς ὀργὴν τι ἀντειπεῖν.

Λεξιλόγιο

περιέσεσθαι < περίειμι = υπερέχω, επικρατώ

δυνατὸς τῇ γνώμῃ = με ισχυρὴ σκέψη, μυαλωμένος

ἀδωρότατος < ἄδωρος = ἀδιάφθορος, ἀδέκαστος

ἐξ οὐ προσηκόντων = με ἀπρεπὴ μέσα

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

i. Να μεταφράσετε στη νεοελληνική γλώσσα το χωρίο του αδέσκατου κειμένου: «*αἴτιον δ' ἦν πρὸς ὀργὴν τι ἀντειπεῖν.*»

Μονάδες 10

ii. Ποια ήταν η πολιτική του Περικλή και ποια των πολιτικών του αντιπάλων σύμφωνα με το κείμενο;

Μονάδες 10

iii. α) «*αἴτιον δ' ἦν ὅτι ἐκεῖνος μὲν δυνατὸς ὢν τῷ τε ἀξιώματι καὶ τῇ γνώμῃ χρημάτων τε διαφανῶς ἀδωρότατος γενόμενος κατεῖχε τὸ πλῆθος ἐλευθέρως, καὶ οὐκ ἦγετο μᾶλλον ὑπ' αὐτοῦ ἢ αὐτὸς ἦγε, διὰ τὸ μὴ κτώμενος ἐξ οὐ προσηκόντων τὴν δύναμιν πρὸς ἡδονὴν τι λέγειν, ἀλλ' ἔχων ἐπ' ἀξιώσει καὶ πρὸς ὀργὴν τι ἀντειπεῖν.*»: Να βρεθούν όλα τα τριτόκλιτα ουσιαστικά που παράγονται με τις παραγωγικές καταλήξεις -ις, -μα, -ος και να γραφούν στη δοτική πληθυντικού. (Μονάδες 5)

β) «*καὶ ἐπειδὴ ἀπέθανεν, ἐπὶ πλέον ἔτι ἐγνώσθη ἢ πρόνοια αὐτοῦ ἢ ἐς τὸν πόλεμον. ὁ μὲν γὰρ ἡσυχάζοντάς τε καὶ τὸ ναυτικὸν θεραπεύοντας καὶ ἀρχὴν μὴ ἐπικτωμένους ἐν τῷ πολέμῳ μηδὲ τῇ πόλει κινδυνεύοντας ἔφη περιέσεσθαι*»: Εντοπίστε ένα ρηματικό τύπο συνηρημένου ρήματος και ένα τύπο παθητικής φωνής. Να γραφούν οι αντίστοιχοι τύποι στο β' ενικό πρόσωπο της προστακτικής στο χρόνο και τη φωνή που βρίσκονται.

(Μονάδες 2)

γ) Να γράψετε τον ζητούμενο τύπο για καθεμιά από τις παρακάτω λέξεις:

ἔφη: β' πληθυντικό πρόσωπο ευκτικής ενεστώτα

καθίστατο: απαρέμφατο αορίστου β' στη φωνή που βρίσκεται

κατεῖχε: το ίδιο πρόσωπο στην οριστική μέλλοντα

(Μονάδες 3)

Μονάδες 10

iv. α) «*ἀρχὴν μὴ ἐπικτωμένους ἐν τῷ πολέμῳ μηδὲ τῇ πόλει κινδυνεύοντας ἔφη περιέσεσθαι*»: Να μεταφέρετε την παραπάνω πρόταση από τον πλάγιο στον ευθύ λόγο κάνοντας τις απαραίτητες αλλαγές. (Μονάδες 3)

β) «*αὐτοῦ, τοῖς ἰδιώταις, τῷ ἀξιώματι, πρὸς ἡδονήν*»: Να γράψετε τη συντακτική λειτουργία των τεσσάρων υπογραμμισμένων τύπων του κειμένου. (Μονάδες 4)

γ) «*ὅτι ἐκεῖνος μὲν δυνατὸς ὦν ... κατεῖχε τὸ πλῆθος ἐλευθέρως*»: Να αναγνωρίσετε συντακτικά το είδος της πρότασης, να δικαιολογήσετε τον τρόπο εκφοράς της και να την μετασχηματίσετε, ώστε να δηλώνει το δυνατό στο παρόν-μέλλον. (Μονάδες 3)

Μονάδες 10

ΤΑ ΘΕΜΑΤΑ ΕΠΙΜΕΛΗΘΗΚΑΝ ΟΙ ΚΑΘΗΓΗΤΕΣ:
ΣΚΑΡΛΑΤΟΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ
ΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΟΥ ΙΩΑΝΝΑ